

وضعیت فعلی اوپک و چالش‌های پیش رو

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

کد موضوعی: ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۵۴۱۳
خردادماه ۱۳۹۶

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۲	۱. بررسی وضعیت کنونی اوپک
۱۶	۲. چالش‌های فراروی اوپک
۲۳	نتیجه‌گیری
۲۵	منابع و مآخذ

وضعیت فعلی اوپک و چالش‌های پیش رو

چکیده

سازمان اوپک با دارا بودن ۱,۲۱۳ میلیارد بشکه ذخایر اثبات شده نفت خام، حدود ۷۱ درصد از کل ذخایر اثبات شده نفت جهان را در اختیار دارد. در آوریل ۲۰۱۷، تولید نفت خام این سازمان معادل ۳۱/۷۵۰ میلیون بشکه در روز بود که ۴۲/۷۷ درصد از کل تولید جهانی نفت خام را دربر می‌گرفت. علاوه بر این، در ماه آوریل ۲۰۱۷ تولید میعانات و مایعات گازی این سازمان ۵/۹۴۰ میلیون بشکه در روز اعلام شده که ۴۲/۳ درصد از کل تولید جهانی میعانات و مایعات گازی را شامل می‌شود. این سازمان طی سالیان گذشته فراز و فرودهای زیادی داشته و در راستای رسیدن به اهداف خود تمهیدات و تصمیمات مختلفی را اتخاذ کرده که مهمترین آن سیاست کنترل عرضه بوده است. با این حال در این دوران با چالش‌های مختلفی مواجه بوده است. اگرچه چالش‌های اوپک دارای ابعاد داخلی و خارجی و همین‌طور جنبه کوتاه‌مدت و بلندمدت دارند، اما همه آنها به نوعی مرتبط با یکدیگر بوده و یکدیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهند. از جمله مهمترین چالش‌های کنونی اوپک، می‌توان پیشرفت‌های فناوری در زمینه برداشت از منابع نامتعارف و متعارف نفت به خصوص نفت شیل در آمریکا را نام برد.

مقدمه

سازمان اوپک بخش عمده‌ای از ذخایر، تولید و صادرات نفت جهان را در اختیار دارد. تحولات مختلف بازار در دوره‌های گوناگون علاوه بر موفقیت، چالش‌هایی را نیز برای اوپک دربر داشته است، در مقطعی به دلیل وجود این چالش‌ها نتوانسته در راستای رسیدن به اهداف خود نقش مؤثری در بازار جهانی نفت ایفا کند. در این گزارش ابتدا وضعیت فعلی اوپک بررسی شده و در نهایت مهمترین چالش‌های کنونی و آتی آن به اختصار بیان شده است.

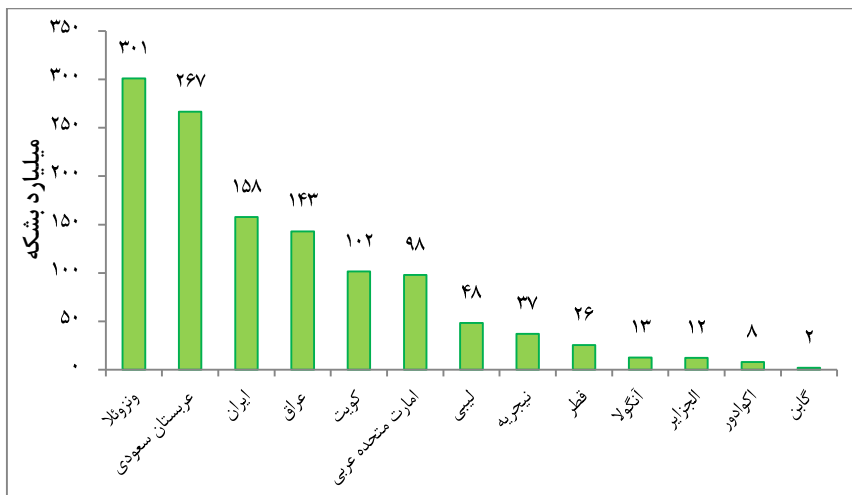
۱. بررسی وضعیت کنونی اوپک

۱-۱. ذخایر نفت اوپک

در پایان سال ۲۰۱۵ کل ذخایر اثبات شده نفت جهان ۱,۶۹۸ میلیارد بشکه بود و کشورهای عضو اوپک با دارا بودن ۱,۲۱۳ میلیارد بشکه ذخایر اثبات شده نفت، حدود ۷۱ درصد از کل ذخایر اثبات شده نفت جهان را در اختیار دارند. در نمودار زیر وضعیت ذخایر اثبات شده ۱۳ عضو این سازمان ارائه شده است.

نمودار ۱. ذخایر اثبات شده نفت اوپک به تفکیک کشور

مأخذ: بی بی سی، ۲۰۱۶.

* اعداد مندرج در نمودار به صورت تقریبی و گرد شده است.

در بین کشورهای عضو اوپک، ونزوئلا با دارا بودن حدود ۳۰۱ میلیارد بشکه ذخایر اثبات شده نفت، بزرگ‌ترین دارنده ذخایر اثبات شده نفت می‌باشد. البته بالا بودن ذخایر ونزوئلا به دلیل احتساب ذخایر نفت فوق سنگین کمر بند اورینوکو با ظرفیت ۲۲۲/۳ میلیارد بشکه است و بدون احتساب آن، ذخایر نفت اثبات شده این کشور ۷۸/۶ میلیارد بشکه بود و تا چند سال پیش به دلیل کیفیت و شیوه برداشت از آن، در زمره ذخایر اثبات شده نفت متعارف محاسبه نمی‌شد. بعد از این کشور، عربستان سعودی با دارا بودن ۲۶۶/۶ میلیارد بشکه دومین دارنده ذخایر اثبات شده در بین کشورهای عضو اوپک است. کشور ایران با ۱۵۷/۸ میلیارد بشکه سومین کشور بزرگ دارنده ذخایر اثبات شده نفت اوپک است که ۹/۳ درصد از کل ذخایر جهان و ۱۳ درصد از ذخایر اوپک را در اختیار دارد.

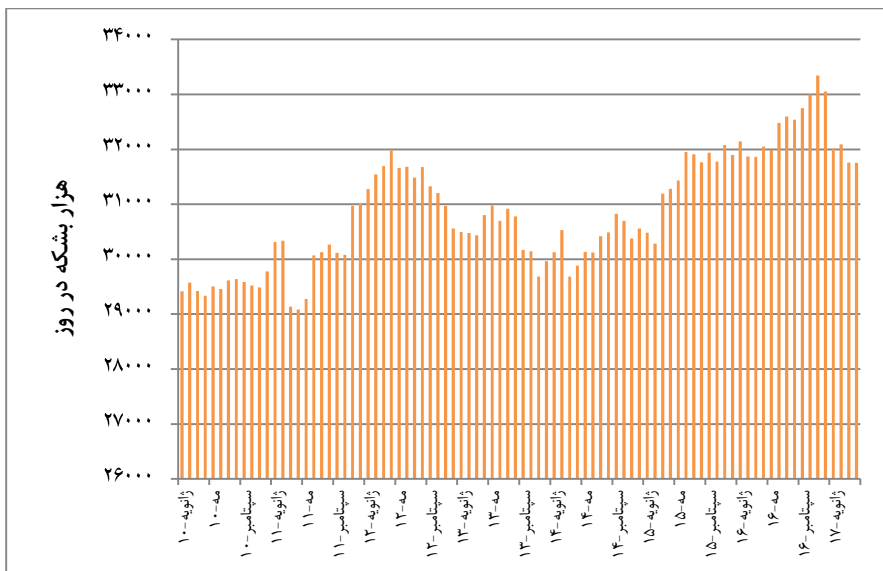
۲-۱. تولید نفت اوپک

در ماه آوریل تولید نفت خام اوپک^۱ در سطح ۳۱/۷۵۰ میلیون بشکه در روز برآورد شد که نسبت به ماه مارس ۲۰۱۷ به مقدار ۱۱ هزار بشکه در روز کاهش داشت و همین‌طور نسبت به متوسط سال قبل ۷۲۳ هزار بشکه در روز پایین‌تر بود. آمار مربوط به تولید اوپک در چند سال گذشته نشان می‌دهد که تولید اوپک در ژانویه ۲۰۱۰ به مقدار ۲۹/۴۱۹ میلیون بشکه در روز بود و با طی نمودن یک روند صعودی در آوریل ۲۰۱۲ به ۳۱/۹۸۱ میلیون بشکه در روز رسید، سپس روند نزولی به‌خود گرفت و در نوامبر ۲۰۱۳ به ۲۹/۶۸۵ میلیون بشکه در روز رسید که پایین‌ترین سطح تولید اوپک در چند سال گذشته است. تولید اوپک از اوایل سال ۲۰۱۴ روند صعودی به‌خود گرفت و با اینکه از ژوئن ۲۰۱۴ روند نزولی قیمت نفت آغاز شد و با سرعت بالایی قیمت‌ها افت کرد، اما تولید اوپک به روند صعودی خود ادامه داد. این مسئله از یک طرف به‌دلیل بازگشت نفت ایران به بازار و از طرف دیگر، استراتژی بعضی از اعضای اوپک به‌ویژه عربستان سعودی برای غیراقتصادی کردن تولید نفت شیل در آمریکا و خروج آن از بازار بود. روند صعودی تولید اوپک تا نوامبر ۲۰۱۶ ادامه یافت و تولید اوپک در این مقطع زمانی به ۳۳/۳۴۳ میلیون بشکه در روز رسید که بالاترین سطح تولید در چند سال گذشته بوده است. در ۶ ماه گذشته تولید نفت خام اوپک سیر نزولی داشته است. وضعیت تولید نفت خام اوپک در سالیان اخیر در نمودار ۲ و جدول ۱ ارائه شده است.

۱. متوسط منابع ثانویه.

نمودار ۲. روند ماهیانه تولید نفت خام اوپک از ژانویه ۲۰۱۰ تا آوریل ۲۰۱۷

مأخذ: اوپک.

جدول ۱. تولید ماهیانه اعضای اوپک

(هزار بشکه در روز)

کشور	۲۰۱۶	ژانویه ۲۰۱۷	فوریه ۲۰۱۷	مارس ۲۰۱۷	آوریل ۲۰۱۷	تغییر نسبت به ماه قبل	تغییر نسبت به متوسط سال ۲۰۱۶
الجزایر	۱۰۹۰	۱۰۵۳	۱۰۵۷	۱۰۵۵	۱۰۴۹	-۶	-۴۱
آنگولا	۱۷۲۵	۱۶۵۶	۱۶۳۹	۱۵۹۹	۱۶۸۷	۸۸	-۳۸
اکوادور	۵۴۶	۵۳۰	۵۲۹	۵۲۵	۵۲۵	۰	-۲۱
گابن	۲۲۰	۲۰۳	۱۹۸	۱۹۷	۲۰۵	۸	-۱۵
ایران	۳۵۰۵	۳۷۸۰	۳۸۱۷	۳۷۹۲	۳۷۵۷	-۳۵	۲۵۲
عراق	۴۳۹۰	۴۴۷۵	۴۴۱۹	۴۴۱۷	۴۳۷۹	-۳۸	-۱۱
کویت	۲۸۵۳	۲۷۲۲	۲۷۱۲	۲۷۰۲	۲۷۰۳	۱	-۱۵۰

کشور	۲۰۱۶	ژانویه ۲۰۱۷	فوریه ۲۰۱۷	مارس ۲۰۱۷	آوریل ۲۰۱۷	تغییر نسبت به ماه قبل	تغییر ماه آوریل نسبت به متوسط سال ۲۰۱۶
لیبی	۳۹۰	۶۷۸	۶۸۱	۶۱۲	۵۵۲	-۶۰	۱۶۲
نیجریه	۱۵۵۷	۱۵۱۹	۱۵۶۴	۱۴۵۶	۱۴۹۰	۳۴	-۶۷
قطر	۶۵۶	۶۲۰	۵۹۲	۶۱۲	۶۲۰	۸	-۳۶
عربستان سعودی	۱۰۴۰۶	۹۸۰۹	۹۹۵۲	۹۹۰۵	۹۹۵۹	۵۴	-۴۴۷
امارات	۲۹۷۵	۲۹۶۳	۲۹۳۳	۲۹۰۹	۲۸۵۴	-۵۵	-۱۲۱
ونزوئلا	۲۱۵۹	۲۰۰۷	۱۹۹۸	۱۹۸۲	۱۹۷۰	-۱۲	-۱۸۹
کل اوپک	۳۲۴۷۳	۳۲۰۱۵	۳۲۰۸۹	۳۱۷۶۱	۳۱۷۵۰	-۱۱	-۷۲۳

مأخذ: اوپک (تولید براساس برآوردهای منابع ثانویه شامل: PIW, Platt's, IEA, EIA, CERA, CGES).

آمار مربوط به تولید هریک از اعضای اوپک نشان می‌دهد که در ماه آوریل بیشترین افزایش تولید مربوط به کشورهای آنگولا، عربستان سعودی و نیجریه بود که تولید آنها به ترتیب ۸۸، ۵۴ و ۳۴ هزار بشکه در روز افزایش داشت. علاوه بر این، میزان تولید نفت گابن، قطر و کویت نیز به ترتیب ۸، ۸ و ۱ هزار بشکه در روز افزایش یافت، سایر کشورها نیز تولید خود را کاهش دادند. امارات متحده عربی با ۵۵ هزار بشکه در روز بیشترین کاهش تولید را داشت و تولید عراق، ایران، ونزوئلا و الجزایر به ترتیب ۳۸، ۳۵، ۱۲ و ۶ هزار بشکه در روز کاهش یافت. علاوه بر این، تولید نفت لیبی که از توافق اخیر اوپک استثنا شده با ۶۰ هزار بشکه در روز کاهش به ۵۵۲ هزار بشکه در روز رسید. در جدول ۲ میزان تخلفات اوپک از سطح تولید تعیین شده براساس توافق، ارائه شده است.

جدول ۲. تخلفات اوپک از سطح تولید تعیین شده

(هزار بشکه در روز)

کشور	ژانویه ۲۰۱۷	فوریه ۲۰۱۷	مارس ۲۰۱۷	آوریل ۲۰۱۷
الجزایر	۱۴	۱۸	۱۶	۱۰
آنگولا	-۱۷	-۳۴	-۷۴	۱۴
اکوادور	۸	۷	۳	۳
گابن	۱۰	۵	۴	۱۲
ایران	-۱۷	۲۰	-۵	-۴۰
عراق	۱۲۴	۶۸	۶۵	۲۸
کویت	۱۵	۵	-۵	-۴
قطر	۲	-۲۶	-۶	۰
عربستان سعودی	-۲۴۹	-۱۰۶	-۱۵۳	-۹۹
امارات	۸۹	۵۹	۳۲	-۲۰
ونزوئلا	۳۵	۲۶	۱۰	-۵
کل اوپک به غیر از لیبی و نیجریه	۱۴	۴۲	-۱۱۳	-۱۰۱

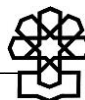
مأخذ: استخراج شده از آمار منتشر شده توسط اوپک.

کشورهای عضو اوپک در نوامبر ۲۰۱۶ توافق کردند که از ابتدای سال ۲۰۱۷ در طی یک دوره ۶ ماهه حدود ۱/۲ میلیون بشکه در روز از تولید خود را کاهش دهند و در ۲۵ می ۲۰۱۷ آن را به مدت ۹ ماه تمدید کردند. آمار منتشر شده از تولید چهار ماهه نخست این کشورها نشان می‌دهد که پایبندی بالایی به توافق اخیر داشته‌اند و حجم تخلفات آنها ناچیز بوده و حتی در ماه‌های مارس و آوریل کمتر از سطح توافق شده تولید داشته‌اند. در ماه آوریل، کشور عراق با تولید ۲۸ هزار بشکه در روز بیش از سطح تولید توافق شده،

بالاترین حجم تخلف را بین اعضای اوپک داشت. در چهار ماه گذشته حجم تخلفات عراق روند نزولی یافت. کشور عربستان بالاترین میزان پایبندی به سطح تولید توافق شده داشته و در ماه آوریل ۹۹ هزار بشکه در روز کمتر از سطح مذکور تولید کرده است. با اینکه میزان پایبندی عربستان هنوز بیش از ۱۰۰ درصد است، اما طی چند ماه گذشته روند آن نزولی بوده است. در ماه ژانویه، این کشور ۲۴۹ هزار بشکه در روز کمتر از سطح توافق شده تولید داشت که در ماه آوریل به کمتر از نصف رسیده است.

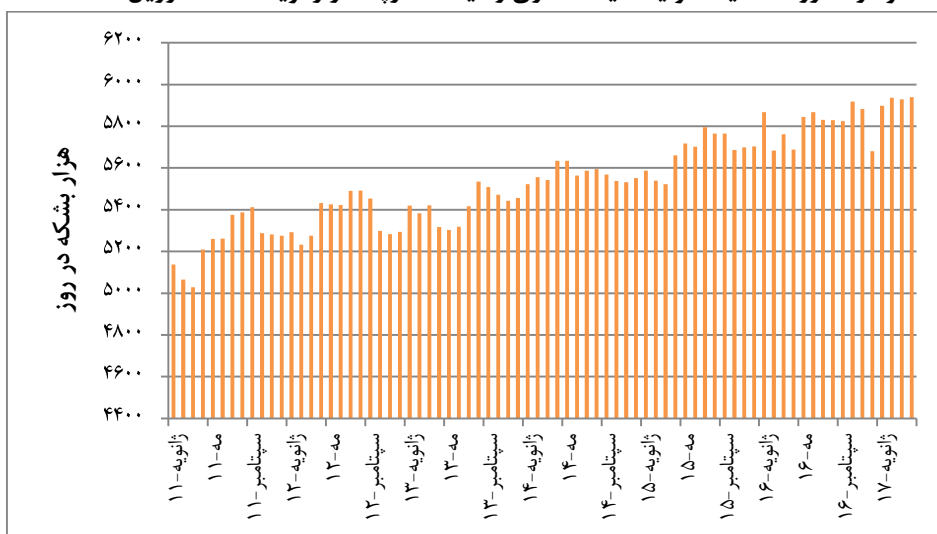
۳-۱. تولید میعانات و مایعات گازی

در ماه آوریل ۲۰۱۷ تولید مایعات گازی و میعانات اوپک در سطح ۵/۹۴۰ میلیون بشکه در روز برآورد شده که نسبت به ماه مارس ۲۰۱۷ به مقدار ۱۲ هزار بشکه در روز افزایش داشت و نسبت به متوسط سال قبل ۱۲۶ هزار بشکه در روز بالاتر بود. در چند سال گذشته روند تولید میعانات و مایعات گازی اوپک روند صعودی داشته است و از ۵/۱۴ میلیون بشکه در روز در ژانویه ۲۰۱۱ به ۵/۹۴ میلیون بشکه در روز در آوریل ۲۰۱۷ رسیده است که نشان‌دهنده افزایش ۸۰۰ هزار بشکه در روز، در این دوره زمانی است. در ماه آوریل کشور عربستان با تولید ۱/۳۸ میلیون بشکه در روز، بزرگ‌ترین تولیدکننده میعانات و مایعات گازی بود. بخش عمده میعانات و مایعات گازی تولید شده در عربستان سعودی مربوط به میدین نفتی این کشور است و اگرچه در چند ماه گذشته تولید نفت این کشور کاهش یافته، اما تولید میعانات و مایعات گازی ثابت بوده است. کشور قطر با تولید ۱/۱۹۰ میلیون بشکه در روز دومین تولیدکننده میعانات و مایعات گازی در بین

اعضای اوپک بوده که بخش عمده آن مربوط به تولید از بخش جنوبی میدان گازی پارس جنوبی است که در کشور قطر گنبد شمالی نامیده می‌شود.

نمودار ۳. روند ماهیانه تولید مایعات گازی و میعانات اوپک از ژانویه ۲۰۱۱ تا آوریل ۲۰۱۷

مأخذ: همان.

جدول ۳. تولید ماهیانه مایعات گازی و میعانات اوپک

(هزار بشکه در روز)

کشور	۲۰۱۶	ژانویه ۲۰۱۷	فوریه ۲۰۱۷	مارس ۲۰۱۷	آوریل ۲۰۱۷	تغییر نسبت به ماه قبل	تغییر ماه مارس نسبت به متوسط سال ۲۰۱۶
الجزایر	۵۰۱	۴۸۸	۵۲۶	۵۰۰	۵۰۰	۰	-۱
آنگولا	۲۵۵	۲۷۰	۲۷۰	۲۷۰	۲۷۰	۰	۱۵
اکوادور	۹	۱۰	۹	۹	۱۰	۱	۱

کشور	۲۰۱۶	ژانویه ۲۰۱۷	فوریه ۲۰۱۷	مارس ۲۰۱۷	آوریل ۲۰۱۷	تغییر نسبت به ماه قبل	تغییر ماه مارس نسبت به متوسط سال ۲۰۱۶
ایران	۷۰۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۰	۱۰
عراق	۵۶	۶۸	۵۹	۶۰	۶۰	۰	۴
کویت	۲۰۱	۱۸۷	۱۸۵	۱۸۶	۱۹۰	۴	-۱۱
لیبی	۳۵	۴۵	۴۵	۴۵	۴۵	۰	۱۰
نیجریه	۴۵۷	۴۶۸	۴۸۳	۴۹۳	۴۹۰	-۳	۳۳
قطر	۱۱۹۵	۱۱۸۰	۱۱۸۰	۱۱۸۰	۱۱۹۰	۱۰	-۵
عربستان سعودی	۱۳۵۹	۱۳۸۰	۱۳۸۰	۱۳۸۰	۱۳۸۰	۰	۲۱
امارات	۸۴۹	۹۰۰	۹۰۰	۹۰۰	۹۰۰	۰	۵۱
ونزوئلا	۱۹۷	۱۹۲	۱۹۰	۱۹۵	۱۹۵	۰	-۲
کل اوپک	۵۸۱۴	۵۸۹۸	۵۹۳۷	۵۹۲۸	۵۹۴۰	۱۲	۱۲۶

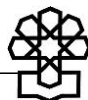
مأخذ: همان.

۴-۱. تولید نفت غیرمتعارف

طی ماه آوریل ۲۰۱۷ تولید نفت غیرمتعارف اوپک ۲۳۳ هزار بشکه در روز بود که نسبت به ماه مارس ۳۵ هزار بشکه در روز افزایش داشت، اما نسبت به متوسط سال ۲۰۱۶ به مقدار ۴ هزار بشکه در روز کاهش یافته است. بخش عمده تولید نفت غیرمتعارف اوپک مربوط به کشور ونزوئلا و از نفت فوق سنگین کمر بند اورینوکو است.

۵-۱. عرضه و تقاضای جهانی نفت و تقاضا برای نفت اوپک

براساس برآورد گزارش ماه می ۲۰۱۷ دبیرخانه اوپک، تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۱۶ به حدود ۹۵/۱ میلیون بشکه در روز رسید که نسبت به سال ۲۰۱۵ به مقدار ۱/۴ میلیون بشکه در روز رشد داشت. در سال ۲۰۱۶ عرضه نفت غیر اوپک ۷۰۰ هزار بشکه در روز

کاهش داشت، از این رو تقاضا برای نفت اوپک به مقدار ۲/۱ میلیون بشکه در روز رشد داشت، اما برآوردهای انجام شده برای سال ۲۰۱۷ متفاوت از سال ۲۰۱۶ است، از یک طرف، پیش‌بینی می‌شود روند رشد عرضه غیراوپک که در سال ۲۰۱۶ متوقف شده بود، در سال ۲۰۱۷ مجدداً از سر گرفته شود و از طرف دیگر رشد تقاضای جهانی کمتر از سال ۲۰۱۶ باشد. ماهنامه اوپک رشد تقاضای جهان در سال ۲۰۱۷ را ۱/۳ میلیون بشکه در روز برآورد کرده است که ۱۰۰ هزار بشکه در روز کمتر از سال ۲۰۱۶ است. بخش عمده رشد تقاضا متعلق به کشورهای غیر OECD خواهد بود. به هر حال از آنجا که رشد تولید غیراوپک کمتر از رشد تقاضای جهانی خواهد بود، برآورد می‌شود در سال ۲۰۱۷ تقاضا برای نفت اوپک افزایش یابد، اما حجم آن نسبت به سال ۲۰۱۶ کمتر خواهد بود.

جدول ۴. پیش‌بینی عرضه و تقاضای جهانی براساس برآوردهای سازمان اوپک در سال ۲۰۱۷

(میلیون بشکه در روز)

تغییرات ۲۰۱۷ نسبت به ۲۰۱۶	۲۰۱۷	فصل چهارم ۲۰۱۷	فصل سوم ۲۰۱۷	فصل دوم ۲۰۱۷	فصل اول ۲۰۱۷	۲۰۱۶	
۱/۳	۹۶/۴	۹۷/۵	۹۷/۳	۹۵/۳	۹۵/۴	۹۵/۱	تقاضای جهانی
۰/۹	۵۸/۲	۵۹/۱	۵۸/۲	۵۷/۶	۵۸/۲	۵۷/۳	عرضه غیراوپک
۰/۱	۶/۲	۶/۳	۶/۳	۶/۲	۶/۱	۶/۱	عرضه مایعات گازی، میعانات و نفت غیرمتعارف اوپک
۱/۲	۶۴/۵	۶۵/۴	۶۴/۵	۶۳/۷	۶۴/۳	۶۳/۳	کل عرضه به غیر از تولید نفت خام اوپک
۰/۱	۳۱/۹	۳۲/۱	۳۲/۸	۳۱/۶	۳۱/۲	۳۱/۸	تقاضا برای نفت اوپک
-	-	-	-	-	۳۱/۹	۳۲/۵	تولید نفت خام اوپک
-	-	-	-	-	۹۶/۲	۹۵/۸	کل عرضه جهانی

مأخذ: سازمان اوپک، ماهنامه بازار نفت، می ۲۰۱۷.

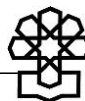
براساس ماهنامه بازار نفت (می ۲۰۱۷) آژانس بین‌المللی انرژی، پیش‌بینی می‌شود تقاضای جهانی در سال ۲۰۱۷ به مقدار ۱/۳ میلیون بشکه در روز رشد داشته باشد که ۳۰۰ هزار بشکه در روز کمتر از سال ۲۰۱۶ خواهد بود. ازسوی دیگر، این نهاد برآورد کرده عرضه نفت کشورهای غیراوپک که در سال ۲۰۱۶ روندی کاهشی داشته و با ۸۰۰ هزار بشکه در روز کاهش به ۵۷/۷ میلیون بشکه در روز رسیده است، در سال ۲۰۱۷ رشد منفی آن متوقف شود و عرضه غیراوپک با ۴۰۰ هزار بشکه در روز افزایش به ۵۸/۳ میلیون بشکه در روز برسد. علاوه بر این با توجه به رشد ۱/۳ میلیون بشکه‌ای تقاضا در سال ۲۰۱۷ برآورد می‌شود که تقاضا برای نفت اوپک در سال ۲۰۱۷ با ۷۰۰ هزار بشکه در روز افزایش به ۳۲/۸ میلیون بشکه در روز برسد. به نظر می‌رسد، این سطح بالاتر از سطح تولید توافق شده اعضای اوپک باشد. بدین معنا که در صورتی که کشورهای عضو اوپک به توافق پایبند باشند، مازاد عرضه‌ای در بازار نخواهد بود و مصرف‌کنندگان باید از ذخیره‌سازی‌های خود برداشت نمایند. در جدول ۵ جزئیات پیش‌بینی عرضه و تقاضای جهانی ارائه شده است.

جدول ۵. پیش‌بینی عرضه و تقاضای جهانی براساس برآوردهای آژانس

(میلیون بشکه در روز)

بین‌المللی انرژی در سال ۲۰۱۷

میزان	۲۰۱۶	فصل اول ۲۰۱۷	فصل دوم ۲۰۱۷	فصل سوم ۲۰۱۷	فصل چهارم ۲۰۱۷	۲۰۱۷	تغییرات ۲۰۱۷ نسبت به ۲۰۱۶
تقاضای جهانی	۹۶/۶	۹۶/۵	۹۷/۳	۹۸/۶	۹۹/۱	۹۷/۹	۱/۳
عرضه غیراوپک	۵۷/۷	۵۸/۰	۵۷/۹	۵۸/۵	۵۸/۷	۵۸/۳	۰/۶
عرضه مایعات گازی، میعانات و نفت غیرمتعارف اوپک	۶/۷	۶/۷	۶/۸	۶/۹	۶/۹	۶/۸	۰/۱
کل عرضه به غیر از تولید نفت خام اوپک	۶۴/۴	۶۴/۷	۶۴/۷	۶۵/۴	۶۵/۶	۶۵/۱	۰/۷

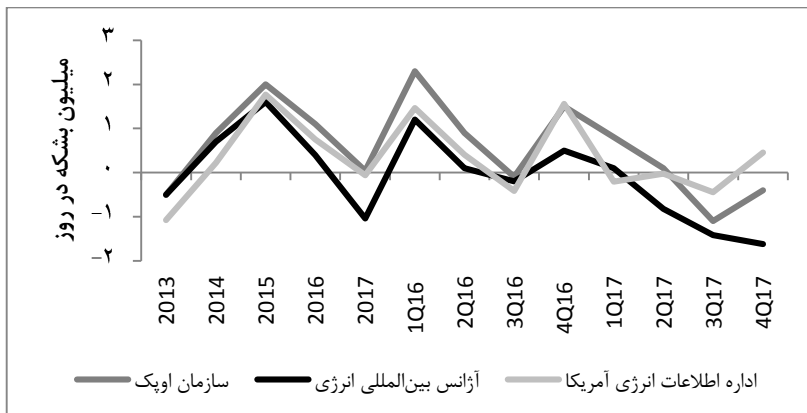

میزان	۲۰۱۶	فصل اول ۲۰۱۷	فصل دوم ۲۰۱۷	فصل سوم ۲۰۱۷	فصل چهارم ۲۰۱۷	۲۰۱۷	تغییرات نسبت به ۲۰۱۶
تقاضا برای نفت اوپک	۳۲/۲	۳۱/۸	۳۲/۶	۳۳/۲	۳۳/۴	۳۲/۸	۰/۶
تولید نفت خام اوپک	۳۲/۶	۳۱/۹	-	-	-	-	-
کل عرضه جهانی	۹۷/۰	۹۶/۶	-	-	-	-	-

مأخذ: آژانس بین‌المللی انرژی، ماهنامه بازار نفت، می ۲۰۱۷.

در سه سال گذشته یکی از مهمترین عوامل اثرگذار بر قیمت نفت، مزاد عرضه بوده است. مزاد عرضه علاوه بر اینکه خود باعث کاهش قیمت نفت می‌شود، باعث افزایش سطح ذخیره‌سازی‌ها شده و اثر مضاعفی را در تضعیف قیمت دارد و تا زمانی که مزاد عرضه از بازار خارج نشود، نمی‌توان انتظار تقویت قیمت نفت را داشت. در سال ۲۰۱۵، بالاترین حجم مزاد عرضه رو به کاهش گذاشته و بازار به تعادل نزدیک شده است، اما هنوز حجمی از مزاد عرضه در بازار وجود دارد و برآورد می‌شود در نیمه دوم سال ۲۰۱۷ حجم آن کاهش قابل توجهی داشته باشد. براساس برآوردهای سه مرجع سازمان اوپک، اداره اطلاعات انرژی آمریکا و آژانس بین‌المللی انرژی، در سال ۲۰۱۵ حجم مزاد عرضه در بازار حدود ۱/۶ تا ۲ میلیون بشکه در روز بود که در سال ۲۰۱۶ به حدود ۰/۴ تا ۱/۱ میلیون بشکه در روز رسید. برآورد شده که در فصل اول ۲۰۱۷ حجم مزاد عرضه بین ۰/۲- تا ۰/۸ هزار بشکه در روز بوده و در فصل دوم به ۰/۸- تا ۰/۱ هزار بشکه در روز برسد. هر سه نهاد برآورد کرده‌اند در صورتی که اوپک سطح تولید کنونی خود را ادامه دهد، در فصل سوم ۲۰۱۷ مزاد عرضه‌ای در بازار وجود نخواهد داشت و مصرف‌کنندگان مجبور می‌شوند تا از ذخیره‌سازی‌های خود برداشت کنند و انتظار می‌رود این وضعیت در فصل چهارم ۲۰۱۷ نیز ادامه یابد. البته براساس برآوردهای اداره اطلاعات انرژی آمریکا، در فصل چهارم ۲۰۱۷ حدود ۵۰۰ هزار بشکه در روز مزاد عرضه در بازار وجود خواهد داشت.

نمودار ۴. موازنه بازار براساس برآورد سازمان اوپک، آژانس بین‌المللی انرژی و اداره اطلاعات انرژی آمریکا

مأخذ: اوپک، آژانس بین‌المللی انرژی و اداره اطلاعات انرژی آمریکا.

سه ماهه \approx Q*

۶-۱. پیش‌بینی قیمت نفت

با توجه به وضعیت عرضه و تقاضای جهانی نفت و همین‌طور تمدید ۹ ماهه توافق اوپک پیش‌بینی می‌شود که در طی ۶ ماهه دوم سال ۲۰۱۷ همراه با بهبود تقاضا، کاهش حجم مازاد عرضه و کاهش سطح ذخیره‌سازی‌های تجاری، قیمت‌ها افزایش یابد. براساس جدیدترین پیش‌بینی‌های انجام شده توسط مؤسسات مالی بزرگ جهان، قیمت نفت برنت در سال ۲۰۱۷ نسبت به سال ۲۰۱۶ حدود ۲۰ درصد رشد نشان می‌دهد. در سال ۲۰۱۶ متوسط قیمت نفت برنت ۴۳/۶۹ دلار در بشکه بود و برآورد این مؤسسات نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۷ متوسط آن با افزایش ۱۴ دلاری، در سطح ۵۷/۹۷ دلار در بشکه قرار گیرد.

جدول ۶. پیش‌بینی مؤسسات مالی معتبر جهانی از قیمت برنت برای سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸

(دلار به ازای هر بشکه)

نام بانک	فصل دوم	فصل سوم	۲۰۱۷	۲۰۱۸
	۲۰۱۷	۲۰۱۷		
ABN AMRO	۵۰	۵۵	۵۵	۶۳
BOFA MERRILL LYNCH	۵۹	۶۶	۶۱	۶۵
BARCLAYS	۶۲	۵۶	۵۷	۶۷
BNP PARIBAS	۵۸	۶۵	۶۰	۶۳
CIBC	۵۵/۵	۵۷/۵	۵۷/۵	-
CITI	۵۶	۶۰	۵۹	۶۰
CSFB	۵۶	۶۱	۵۶/۲۵	۶۵
DEUTSCHE BANK	۵۵	۵۷	۵۶/۲	۶۳
GOLDMAN SACHS	۵۹	۵۷	۵۷/۴	۵۸
JBC ENERGY	۵۴/۵۵	۵۴/۳۵	۵۳/۷	-
MORGAN STANLEY	-	-	۶۲/۵	۶۲/۵
JP MORGAN	۵۶	۶۰	۵۵/۷۵	۵۵/۵
SOCIETE GENERALE	۵۷/۵	۶۰	۵۸/۸۸	۶۵
UBS	۵۷/۵	۶۲/۵	۶۰	۶۵
VTB	۵۹	۵۷	۵۷/۱۵	۶۲
RBC	۵۷/۷۵	۶۲	۶۰/۲۵	۶۵/۸۸
متوسط	۵۶/۸۵	۵۹/۳۶	۵۷/۹۷	۶۲/۸۵

Source: Argus Global Market, 21 April, 2017.

عدم اطمینانی که در بازار وجود دارد سبب ایجاد اختلاف در این برآوردها شده که سبب می‌شود پیش‌بینی قیمت با دشواری مواجه باشد. البته ذکر این نکته ضروری است که طی دو ماه گذشته اختلاف بین برآوردها کاهش یافته است. درحالی که در ابتدای سال اختلاف

پیش‌بینی بعضی از مؤسسات حدود ۴۰ دلار بود، در حال حاضر به کمتر از ۹ دلار کاهش یافته است. هر چند قیمت نفت کمتر از ۵۰ دلار در بشکه در پیش‌بینی‌ها جایی ندارد.

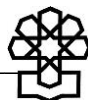
۲. چالش‌های فراروی اوپک

سازمان اوپک با هدف ایجاد هماهنگی در خط‌مشی‌های نفتی کشورهای عضو و تعیین بهترین شیوه برای تأمین منافع فردی و جمعی اعضا، تلاش برای تثبیت قیمت نفت در بازارهای بین‌المللی و حذف نوسانات مضر و غیرضروری، ضرورت تضمین درآمدی ثابت برای کشورهای تولیدکننده و در نظر گرفتن مصالح کشورهای تولیدکننده نفت و نهایتاً عرضه کافی و منظم نفت به کشورهای مصرف‌کننده و یک بازده منصفانه برای کشورهای که در صنعت نفت سرمایه‌گذاری می‌کنند؛ ایجاد شد. این سازمان طی سالیان گذشته فراز و فرودهای زیادی داشته و در راستای رسیدن به اهداف خود تمهیدات و تصمیمات مختلفی را اتخاذ کرده که مهمترین آن سیاست کنترل عرضه از طریق مکانیسم سهمیه‌بندی و بعداً هدف تولیدی بود. با این حال در این دوران با چالش‌های مختلفی مواجه بوده است. اگرچه چالش‌های اوپک دارای ابعاد داخلی و خارجی و همین‌طور جنبه کوتاه‌مدت و بلندمدت دارند، اما همه آنها به نوعی مرتبط با یکدیگر بوده و همدیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

در حال حاضر مهمترین چالش‌های فراروی اوپک عبارتند از:

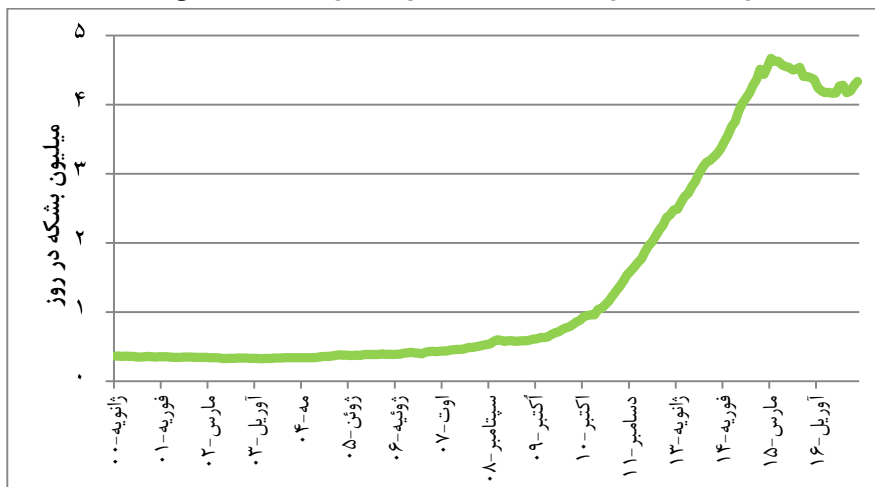
۱. پیشرفت‌های فناوری در زمینه برداشت از منابع نامتعارف و متعارف نفت

به خصوص نفت شیل در آمریکا؛ در چند سال گذشته پیشرفت‌های تکنولوژیکی در

زمینه برداشت از منابع نامتعارف نفت و گاز در آمریکا باعث وقوع تحولات اساسی در بازارهای جهانی انرژی شده است. درست زمانی که کشف منابع جدید نفت متعارف هر سال سخت تر می شد و بیشتر اکتشافات نفتی در مقیاس های کوچک تر و در مناطق دورافتاده تر انجام می شد و بیشتر فعالیت های اکتشافی با شکست مواجه می شد، تولید نفت شیل شدت گرفت. ترکیبی از حفاری افقی و عملیات شکست هیدرولیکی موجب شده است که برداشت حجم قابل توجهی از نفت و گازی که با تکنولوژی های قبلی اقتصادی نبود جنبه تجاری به خود گیرد. این مسئله تأثیر قابل توجهی را بر وضعیت عرضه منابع متعارف نفت و گاز، تقاضای جهانی، صنعت پالایش و قیمت های نفت گذاشت و سازمان اوپک را با چالشی جدی و جدید مواجه کرد. زیرا در صورتی که بخواهد از یک سطح قیمتی بالا حمایت کند و بدین منظور سطح تولید خود را کاهش دهد بخش بیشتری از منابع شیلی اقتصادی می شود و در مدت کوتاهی وارد بازار می شود و آثار اقدام اوپک را خنثی می کند. تولید نفت شیل از مارس ۲۰۱۵ روند نزولی به خود گرفت، اما اولاً کاهش آن کمتر از حد انتظارات اولیه بود و از طرف دیگر از اواخر سال ۲۰۱۶ که قیمت ها تحت تأثیر توافق اوپک و غیراوپک برای کاهش ۱/۸ میلیون بشکه در روز از تولید، روند صعودی به خود گرفت، خیلی زود رشد مجدد تولید نفت شیل از سر گرفته شد.

نمودار ۵. روند تولید نفت شیل در آمریکا ژانویه ۲۰۰۰ تا مارس ۲۰۱۷

مأخذ: اداره اطلاعات انرژی آمریکا.

۲. سیاست‌های مختلف اعضای اوپک در بازار نفت؛ اعضای اوپک سیاست‌های

مختلفی را در بازار نفت دنبال می‌کنند که می‌تواند تصمیمات اوپک را با چالش مواجه سازد. برای مثال، از گذشته بازار آمریکا برای عربستان سعودی اهمیت استراتژیک داشته و تحت هیچ شرایطی حتی با اعطای تخفیف‌های قابل توجه حاضر نیست که سهم خود را در این بازار از دست بدهد.

۳. ناهمگونی اعضای اوپک از لحاظ حجم ذخایر، تولید، صادرات، مصرف

داخلی و ظرفیت مازاد تولید و همین‌طور پراکندگی جغرافیایی اعضا؛ کشورهای عضو اوپک از لحاظ تولید وضعیت همگونی ندارند و تولید آنها بین ۲۰۰ هزار بشکه که مربوط به کشور گابن است و تولید عربستان که حدود ۱۰ میلیون بشکه در روز تولید می‌کند، متفاوت است و از طرف دیگر در مورد ذخایر، صادرات، مصرف داخلی و ظرفیت

مازاد تولید نیز همین دامنه قابل مشاهده است. علاوه بر این پراکندگی گسترده‌ای را از لحاظ جغرافیایی دارند که برای برگزاری اجلاس به‌ویژه اجلاس اضطراری یک مشکل عمده است.

۴. توسعه استفاده از انرژی‌های جایگزین به‌ویژه سوخت‌های زیستی و

هیدروژن در بخش حمل‌ونقل؛ بخش عمده انرژی مصرفی دنیا توسط انرژی‌های فسیلی شامل نفت، گاز طبیعی و زغال‌سنگ تأمین می‌شود. تا قبل از شوک اول نفتی (۱۹۷۳) تصور عمومی این بود که منابع نفتی به اندازه کافی وجود دارد، اما با وقوع شوک اول نفتی، تصور وفور منابع تبدیل به کمبود منابع شد و زنگ خطر برای کشورهای صنعتی که تا آن موقع با اتکا به نفت ارزان قیمت چرخ‌های توسعه خود را به گردش در آورده بودند به صدا درآمد. از اولین اقدامات این کشورها، تدوین سیاست‌هایی در زمینه متنوع‌سازی منابع انرژی بود. یکی از سیاست‌هایی که در جهت متنوع‌سازی منابع عرضه انرژی مطرح شد سیاست توسعه تکنولوژی تولید و عرضه انرژی‌های جایگزین و تجدیدپذیر به‌جای انرژی‌های فسیلی بود و در این بین توسعه سوخت‌های زیستی شامل بیودیزل و بیواتانول و پیل‌های سوختی هیدروژنی در بخش حمل‌ونقل، تهدیدکننده رشد تقاضای نفت در آینده است.

۵. مسائل زیست‌محیطی و گرمایش کره زمین؛ نگرانی نسبت به گرمایش کره

زمین در اثر مصرف سوخت‌های فسیلی باعث شده که مقررات سختگیرانه‌تری نسبت به انتشار گازهای گلخانه‌ای در سطح ملی و فراملی تصویب و به اجرا درآید. تصویب این قوانین باعث شده رشد تقاضا برای نفت را با محدودیت مواجه سازد.

۶. سرمایه‌گذاری برای افزایش کارآیی انرژی و بهره‌وری در کشورهای

توسعه‌یافته و در حال توسعه؛ بهره‌وری انرژی عبارت از میزان تولید کالا و خدمات در ازای هر واحد انرژی مصرف شده است که با شاخص شدت انرژی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. طی چند دهه گذشته، کشورهای توسعه‌یافته سیاست‌های مختلفی را برای افزایش کارآیی و بهره‌وری انرژی اتخاذ کردند و موفق شدند شدت انرژی خود را به‌طور قابل ملاحظه‌ای کاهش دهند که پیامد آن کاهش رشد مصرف انرژی در این کشورها بود و پیش‌بینی می‌شود این روند در آینده ادامه یابد. در مقابل کشورهای در حال توسعه دارای بهره‌وری انرژی پایین‌تری نسبت به کشورهای توسعه‌یافته هستند و در سال‌های اخیر سرمایه‌گذاری برای افزایش بهره‌وری انرژی در آنها افزایش یافته و پیش‌بینی می‌شود که نرخ رشد مصرف انرژی به‌ویژه مصرف نفت کاهش یابد.

۷. همکاری یا رقابت با غیراوپک؛ یکی از چالش‌های اوپک، تولیدکنندگان و

صادرکنندگان غیرعضو اوپک هستند، این کشورها به‌راحتی حاضر به همکاری با کشورهای اوپک نیستند و در صورتی که اوپک بخواهد بدون همکاری آنها سطح تولید خود را کاهش دهد عملاً به معنای واگذار کردن سهم بازار خود به این کشورهاست.

۸. نبود مکانیسم اجرایی مؤثر برای اجرای توافقات سازمان؛ اوپک از سال

۱۹۸۲ سیاست تحدید و سهمیه‌بندی تولید را برای حمایت از قیمت نفت اتخاذ کرد، اما در تمام دوره‌هایی که این سازمان تصمیم می‌گرفت سطح تولید خود را کاهش دهد بعضی از اعضا از سهمیه تولید خود تخلف می‌کردند و عملاً هیچ مکانیسم اجرایی برای جلوگیری از تخلفی اعضای متخلف و مجازات آنها در اوپک موجود نیست. از این‌رو بعضی از اعضا با تخلف خود موجب بی‌اثر شدن تصمیمات جمعی اوپک می‌شدند. البته در توافق اخیر اوپک

میزان پایبندی اعضا بالا بوده و از استثنائات در تاریخ اوپک محسوب می‌شود. متوسط پایبندی اعضا در دوره‌های قبلی حدود ۷۰ درصد بوده که در چهار ماه اخیر به حدود ۱۰۰ درصد رسیده است.

۹. نبود استراتژی بلندمدت در سازمان اوپک؛ اوپک در طول حیات خود فراز و

نشیب‌های زیادی را طی کرده است و عملکردهای مختلفی داشته است. با آنکه در این دوران به موفقیت‌های زیادی نائل شده است با این حال ضعف‌هایی متوجه این سازمان بوده است و در مقطعی نتوانسته در راستای رسیدن به اهداف خود نقش مؤثری در بازار جهانی نفت ایفا کند. یکی از نکات ضعف این سازمان نداشتن استراتژی بلندمدت بوده است. فقدان استراتژی بلندمدت باعث شده که سازمان در تصمیمات، جهت‌گیری‌ها و اولویت‌های آینده، رویه مستقل و یکسانی نداشته باشد. از این رو در سال ۲۰۰۳ اوپک تصمیم گرفت استراتژی بلندمدت را تدوین کند و گروهی از کارشناسان اوپک پس از ۲/۵ سال آن را تدوین و نهایتاً در سپتامبر ۲۰۰۵ به تصویب وزرای نفت اوپک رسید. این سند هدف‌هایی را درباره درآمدهای نفتی بلندمدت کشورهای عضو اوپک، قیمت‌های عادلانه و باثبات، نقش نفت در تأمین نیازهای انرژی آینده، ثبات بازارهای جهانی نفت، ایجاد امنیت عرضه پایدار نفت برای مصرف‌کنندگان و امنیت تقاضای جهانی نفت مشخص می‌کند. با این حال، این سند علاوه بر اینکه دارای ضعف‌هایی بود و باید به تدریج نقاط ضعف آن برطرف و روزآمد می‌شد، نه تنها روزآمد نشد بلکه وارد فاز اجرایی نشد و عملاً کنار نهاده شد.

۱۰. وابستگی اقتصادی اعضای اوپک به درآمدهای نفتی؛ اگرچه وابستگی

کشورهای عضو اوپک به درآمدهای نفتی متفاوت است، اما اکثر این کشورها وابستگی زیادی به درآمدهای نفتی دارند و زمانی که قیمت نفت کاهش می‌یابد به تبع آن،

درآمدهای این کشورها نیز کاهش می‌یابد و بعضی از کشورها تلاش می‌کنند که با تولید بیشتر، کاهش درآمدی خود را جبران کنند و این مسئله یک تهدید برای سیاست اوپک در جهت تحدید تولید است.

۱۱. ورود شرکت‌های خارجی به بخش بالادستی نفت اعضای اوپک؛ صنعت

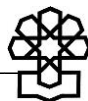
نفت در اغلب کشورهای عضو اوپک ملی است و این کشورها تلاش کرده‌اند که نقش حاکمیتی خود را در بخش بالادستی نفت حفظ کنند، اما طی سالیان گذشته بعضی از کشورها از جمله عراق و آنگولا اجازه ورود شرکت‌های بین‌المللی را به بخش بالادستی داده‌اند. ورود شرکت‌های بین‌المللی به بخش بالادستی باعث می‌شود که این شرکت‌ها در زمانی که کشور متعهد به کاهش تولید شده، از انجام آن خودداری کنند. در حال حاضر عراق با کاهش قیمت نفت و از طرف دیگر تعهد به کاهش تولید، در پرداخت‌های خود به شرکت‌های نفتی با مشکل مواجه شده است و این مسئله در آنگولا نیز وجود دارد.

۱۲. اثرگذاری اهداف سیاست خارجی کشورهای عضو برای اتخاذ تصمیمات در

اوپک؛ یکی از مهمترین چالش‌های اوپک طی چند دهه گذشته، تأثیرگذاری سیاست خارجی هریک از اعضای اوپک بر تصمیمات آنها در اوپک بوده است. نمونه‌های بیشماری از آن وجود دارد و آخرین مورد آن طرح فریز نفتی مطرح شده توسط عربستان سعودی برای جلوگیری از رشد تولید نفت ایران در دوره پسابرجام بود.

۱۳. سیاست‌های انرژی کشورهای مصرف‌کننده؛ کشورهای مصرف‌کننده در

زمینه تأمین انرژی خود سیاست‌های مختلفی را اتخاذ کرده و به آن پایبندند. این سیاست‌ها در برخی موارد بر اوپک نیز تأثیرگذار است. این سیاست‌ها طیف وسیعی از پرداخت یارانه به انرژی‌های جایگزین نفت تا ایجاد ذخیره‌سازی نفت را دربرمی‌گیرد.

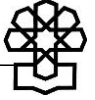

مهمترین آن سیاست ایجاد ذخیره‌سازی نفت است که در واکنش به تحریم نفتی حامیان رژیم اشغالگر قدس در سال ۱۹۷۳ توسط کشورهای عرب صادرکننده نفت اتخاذ شد. در حال حاضر حجم بالای سطح ذخیره‌سازی‌های تجاری و استراتژیک یکی از عواملی است که توافق اخیر اوپک را تحت تأثیر قرار داده و برای پایین آوردن آن تا متوسط پنج سال گذشته، لازم است اوپک توافق کاهش تولید را برای مدت بیشتری ادامه دهد تا قیمت‌ها تقویت شود.

نتیجه‌گیری

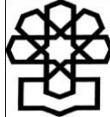
سازمان اوپک با دارا بودن ۱,۲۱۳ میلیارد بشکه ذخایر اثبات شده نفت، حدود ۷۱ درصد از کل ذخایر اثبات شده نفت جهان را در اختیار دارد و در آوریل ۲۰۱۷ تولید نفت خام این سازمان ۳۱/۷۵۰ میلیون بشکه در روز بود، ۴۲/۷۷ درصد از کل تولید جهانی نفت خام را به خود اختصاص داده است. علاوه بر این در ماه آوریل ۲۰۱۷ تولید میعانات و مایعات گازی این سازمان ۵/۹۴۰ میلیون بشکه در روز بود که ۴۲/۳ درصد از کل تولید جهانی میعانات و مایعات گازی را شامل می‌شود. این سازمان با هدف ایجاد هماهنگی در خط‌مشی‌های نفتی کشورهای عضو و تعیین بهترین شیوه برای تأمین منافع فردی و جمعی اعضا، تلاش برای تثبیت قیمت نفت در بازارهای بین‌المللی و حذف نوسانات مضر و غیرضروری، ضرورت تضمین درآمدی ثابت برای کشورهای تولیدکننده و در نظر گرفتن مصالح کشورهای تولیدکننده نفت و نهایتاً عرضه کافی و منظم نفت به کشورهای مصرف‌کننده و یک بازده منصفانه برای کشورهایی که در صنعت نفت سرمایه‌گذاری می‌کنند؛ ایجاد شد. این سازمان طی سالیان گذشته فراز و فرودهای زیادی داشته و در راستای رسیدن

به اهداف خود تمهیدات و تصمیمات مختلفی را اتخاذ کرده که مهمترین آن سیاست کنترل عرضه بوده است. با این حال در این دوران با چالش‌های مختلفی مواجه بوده است. اگرچه چالش‌های اوپک دارای ابعاد داخلی و خارجی و همین‌طور جنبه کوتاه‌مدت و بلندمدت دارند اما همه آنها به نوعی مرتبط با یکدیگر بوده و همدیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهند. مهمترین چالش‌های کنونی اوپک به اختصار عبارتند از: پیشرفت‌های فناوری در زمینه برداشت از منابع نامتعارف و متعارف نفت به‌خصوص نفت شیل در آمریکا، سیاست‌های مختلف اعضای اوپک در بازار نفت، ناهمگونی اعضای اوپک از لحاظ حجم ذخایر، تولید، صادرات، مصرف داخلی و ظرفیت مازاد تولید و همین‌طور پراکندگی جغرافیایی اعضا، توسعه استفاده از انرژی‌های جایگزین به‌ویژه سوخت‌های زیستی و هیدروژن در بخش حمل‌ونقل، سیاست‌های ملی و فراملی در زمینه حفاظت از محیط زیست برای جلوگیری از انتشار کربن و گرمایش کره زمین، سرمایه‌گذاری برای افزایش کارایی انرژی و بهره‌وری در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، عدم مکانیسم اجرایی مؤثر برای اجرای توافقات سازمان، عدم وجود استراتژی بلندمدت توسط اوپک، وابستگی اقتصادی اعضای اوپک به درآمدهای نفتی، ورود شرکت‌های خارجی به بخش بالادستی نفت اعضای اوپک و اثرگذاری اهداف سیاست خارجی کشورهای عضو بر اتخاذ تصمیمات در اوپک.

منابع و مآخذ

١. سازمان اوپک، ماهنامه بازار نفت، می ٢٠١٧.
2. Argus global market, 21 April 2017
3. www.Opec.org
4. www.eia.gov
5. www.iea.org
6. <https://www.bp.com/content/dam/bp/en/.../bp-annual-report-and-form-20f-2016.pdf>
7. <https://www.platts.com>

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۵۴۱۳

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: وضعیت فعلی اوپک و چالش‌های پیش رو

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه و تدوین: گروه کارشناسان

مدیر مطالعه: فریدون اسعدی

ناظران علمی: حسین افشین، مهدی فقیهی

متقاضی: فریدون حسونند (رئیس کمیسیون انرژی)

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۳/۲۳